mamă « Kinderpapp » dasselbe Wort in der Bdtg. « Mutter » verdrängt hat (daher für dieses *ată*, *dadă* usw. eintreten). Ein *pappa* das in den Glossen in der Bedeutung « mamelon » auftaucht (Graur, *Les consonnes géminées en latin* S. 194), ist nicht überraschender als das *mamma* « *Kinderpapp », das Capidan entdeckt: hat.

Zufällig haben wir einen literarischen Beleg für dies *mamma* « Kinderspeise » in einer Stelle bei Restif de la Bretonne erhalten, auf die E. Rolland *Rom.* 25, 592 aufmerksam gemacht hat: « *Maman* est le nom que les enfants à la mamelle donnent à leur mère, à leur ayeule, à leurs nourrices... *maman*, pour ceux un peu plus grands, signifie du pain, du gâteau et toute espèce de nourriture propre aux enfants ». Diese Stelle zeigt die Ungeschiedenheit der Begriffe « Mutterbrust » und « Kinderspeise » in dem Lautnexus *mam*. Rolland hat, wie REW [3] s. v. *mamma* richtig sagt, Unrecht, das frz. *du nanan* mit diesem *maman* zu verknüpfen, da *nan-* (cf. ital. *ninna-nanna* « Wiegenlied », sp. *niño*, ital. *nonno* usw.) eine ähnliche Kinderwortsippe ist. Ich kenne aus Mallorca (aus Alcovers Märchen) ein *nyam nyam* (Lockwort um die Kinder zum Essen zu bringen), das wahrscheinlich auf der ganzen Welt verbreitet ist. Frieda Kocher, Reduplikationsbildungen im Französischen und Italienischen S. 23 verzeichnet jura. *meme* « Milch », *memem*, morv. *faire mamanne* « Tätigkeit des Essen und Trinkens », mail. *gnam gnam* « Speise » usw.

Eine andere Erklärung des Suffixes von *mămăligă* als die Pușcariu's ist die bei Pascu, *Sufixele românești* S. 249 angedeutete *(-ulă + -igă)*.

LEO SPITZER

Istambul.

BĂRĂGAN

După Hasdeu, *Et. Magn.*, III, 2481—2482, avem: 1) *Bărăgan* sau Baragan, n. pr. « plain très étendue et inculte dans le district de Ialomitza, entre le fleuve Ialomitza et le Danube »; 2) *bărăgan*, s. a., « lieu inculte, désert en général ». Tiktin, *Dicț. rom.-germ.*, 156, ne spune același lucru.

Avem frumoase descrieri ale *Bărăganului* de V. Alecsandri (*Poezii*, III, 89), Al. Odobescu (*Pseudo-kynegetikos*, 7), etc.

BDD-A14827 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-09 02:05:58 UTC)

Cihac, *Dict. d'ét. daco-rom.*, II, 6, derivă *Bărăganul* la început din rus. *balaganŭ* « baraque d'été des Kamtchadales, échoppe de saltimbanque dans les foires »; apoi renunță la această etimologie și propune turc. *bî-âbân*, vulg. *bejâban* « plaine inculte, désert ». Șăineanu, *El. turc.*, p. 116, îl derivă din turc. hibrid *berr-ijaban* < arab. *berr* « champ » + pers. *jabân* « désert », din care s'ar fi desvoltat mai întâi *baraban*, apoi *Baragan*. Jireček (*Einige Bemerkungen über die Überreste der Petschenegen und Kumanen*, etc., în *Sitzungsber. d. Böhm. Gesellsch. d. Wiss.*, 1880, p. 11) crede *Bărăganul* de origine pecenegă ori cumană. D-l Iorga (*Mélanges offerts à Schlumberger*, I, 21) identifică numele *Bărăganului* cu ἐμβολὴ Βερυγάνων, cetire greșită în ediția din Bonn a cronicei l i Nikephoros (*Breviarium*), în loc de Βερυγάνων (cf. ed. De Boor, Leipsig, 1880, p. 73, și P. Mutafčiev, *Bulgares et Roumains dans l'histoire des pays danubiens*, Sofia, 1931, p. 156—157). D-l Rásonyi, în *Archivum Europae centro-orientalis*, Budapest, I—1935, p. 226—227, n. 12, îl scoate la origine nume de persoană (citând dintr'un cântec eroic din regiunea Minussinsk numele eroului *Barakanŭ*), care nu se poate despăți de numele de loc *Baragan* din Crimeea, spre sud-est de Karasubazar, etc., și-l derivă (cu semnul întrebării) din *bara* « nom d'un médicament » și *quan* « nom de dignité ».

Hasdeu, *l. c.*, îl pune în legătură cu *bară* « baltă », *băracă*, *bărăciune*, *bărâce*, *bărăcie*. Din *bară* s'ar fi desvoltat cu sufixul *-ac*, *-ag*, *barac*, *barag*, iar din acesta cu sufixul intensiv *-an Bărăgan* « grand marais, grand étang, grand étendue d'eau stagnante » [1]).

Această etimologie și-o întemeiază Hasdeu pe faptul că: « Regiunea întreagă învecinată cu Dunărea a fost totdeauna privită la noi de popor ca b a l t ă, și tocmai de aceea vântul sudic se chiamă B ă l t ă r e ț. Acea baltă, negreșit, nu era Dunărea, ci numai zona marelui fluviu. Aceasta e mai cu seamă potrivit în privința jude-

[1]) Să se compare *Baracul* în Brăila și Vlașca, *Baraca* în Râmnicul-Sărat, pe care I. Iordan, *Rum. Toponomastik*, II—III. Teil, Bonn u. Leipzig, 1926, p. 197, le derivă din *barac*, *-ă* « câne flocos la păr și cu mustăți mari la bot » < turc. *barag* « chien poilu, chien de chasse, grand épagneul originaire de Tartarie et de Sibérie », *Bărăcești* în Prahova. Tot așa și n. pers. *Barac*, derivat de V. Bogrea, *Dacoromania*, II, 413—414, tot din *barac* « câne » < turc. *baraq* « Pudel » (cf. și srb., bg. *barak*, idem). Cf. și Rásonyi, *l* c., p. 231, n. 51.

BDD-A14827 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-09 02:05:58 UTC)

ţului Ialomiţa, unde Dunărea se bifurcă prin aşa numita « Borce », astfel că într'o epocă oarecare o vastă întindere de pământ de acolo trebuia să fi fost pururea acoperită de ape stătătoare sau mocirle, adică de ceea ce se chiamă româneşte b a r ă. *Baraganul* nu este altceva decât o imensă mlaştină secată, care a rămas nesănătoasă şi neroditoare ».

Hasdeu citează două documente în care întâlneşte mai întâiu numele *Bărăganului.*

În cel dintâi, care este din 1579 (*Cuv. den bătr.*, I, 259), se vorbeşte despre « drumul *Bărăganului* » (прѣз пѫт бъраганов). Acest document poate să ne arate: 1) că forma cu *ă* este mai veche decât forma cu *a* în silaba întâia, deci *Baragan* ar fi o asimilaţie din *Bărăgan;* 2) că numele nu poate fi turcesc propriu zis, ci, dacă este de origine turcă, poate fi cel mult cuman ori peceneg.

Al doilea document este din anul 1615 (Cond. MSS. a mănăstirii Hurezu, f. 410, în Arh. Statului din Bucureşti). Acesta ne spune: « de-aciia în lacurile albe, de-aciia în lacul cu crucea, la puţul lui B ă r ă g a n, în lacul care să chiiamă al satului », şi este potrivit să ne arate că *Bărăgan* ar putea fi la origine nume de persoană, cum crede şi Rásonyi, *l. c.*

Într'un al treilea document dela 1816 se vorbeşte de « *Boroganii* de sus..., *Băraganii* tătăreşti » (« Uricariul », XI, p. 321).

Fie că este vorba de un apelativ, fie că este vorba de un nume de persoană dela care trebue să pornim pentru a explica numele topic *Bărăgan* (cf. n. pers. *Vivor*, *Furtună*, *Vântu*, *Crivăţ*, slav. *Sěverъ* alături de topicele *Bihor*, *Viforlat*, *Vihorlat*, *Viforoasa*, *Vânta*, *Severin*, etc.), originea cumană sau pecenegă a acestuia pare a fi foarte probabilă. Şi anume în această direcţie ne trimite ciagat. *borayan* « Schneesturm », turkest. oriental, kirgiz *burayan* « heftiger Sturm, Wirbelwind, Wind mit Schnee und Regen », osm. *burayan*, *borayan*, idem, un derivat al radicalului *bora-* « stürmen » (cf. şi *boran*, *buran* « Sturm, Schneesturm »), pe care Radloff, IV, 1662, 1808, 1818, îl pune în legătură cu gr. *βορεάς* « der Nordwind, ein heftiger Wind, der Sturm » (cf. şi Németh Gy., *A honfoglaló magyarság kialakulása*, Budapest, 1930, p. 52, Nr. 3). Din *borayan* s'ar fi putut naşte forma *Bărăgan*, iar din aceasta *Bărăgan.*

BDD-A14827 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-09 02:05:58 UTC)

În cazul când trebue să pornim dela un nume de persoană, cum mi se pare mai probabil, sensul de « lieu inculte, désert en général » este ulterior.

BARANCĂ

La I.-A. Candrea, *Dicționarul enciclopedic ilustrat « Cartea Românească »*, p. 123, găsesc, fără etimologie, cuvântul *barancă* (plur. *-ance*) s. f. « piele de miel tăiat îndată după fătare, sau dela acela a cărui mamă a fost junghiată până a nu făta ».

Barancă nu se poate despărți de ung. *bárányka* « mielușel », diminutivul lui *bárány* « miel », care derivă din slavul *baranъ* « aries », « vervex », din care de asemenea am putea avea un diminutiv derivat cu suf. *-ъko*, *-ьko*.

BEDEARCĂ

În același dicționar, p. 137, găsim cuvântul *bedearcă* cu sensul « un fel de covățică de lemn, găurită deasupra, în care se pune chiagul de strecurat », pentru care se trimite la rut. *breda*. Într'adevăr este vorba de o formă cu *b-*, deci *bederke*, a ungurescului *vederke*, diminutivul lui *veder* < slav. *vědro ;* comp. și *vadră*.

BOACĂNĂ

I.-A. Candrea în *Dicționarul enciclopedic ilustrat « Cartea Românească »*, p. 154, interpretează cuvântul *boacănă* prin « nepricepută, neghioabă, prea din cale afară de prostească », iar *Dicț. Acad. Rom.*, I, p. 584, ne spune că se găsește numai în expresii ca *A făcut-o* sau *a făcut una* (*prea*) *boacănă* = « prea de tot, de oaie »; *alta mai boacănă* = « mai lată », etc.; că se întrebuințează familiar, spre a caracteriza o acțiune neașteptată, nepricepută, prostească, nepotrivită, cum se vede din următoarele exemple: Dacă le făcea... acestea d-l Lesviodax... apoi cu cât mai boacăne le croiau... predecesorii d-sale (Hasdeu, *Istoria critică a Românilor*, I, București, 1875, p. 126). *L-am prins cu alta mai boacănă* (Caragiale, *Teatru*, I, 134, la Tiktin, *Dicț. rom.-germ.*, 203). *Câte-ai făcut boacăne de când m'ai luat și până acuma, toate-au fost cum au*

BDD-A14827 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-09 02:05:58 UTC)

fost; dar asta le-au făcut vârf (*Șezătoarea*, IX, 53). *Și li-i frică să n'o necăjească* [pe Dochia] *și să le aducă altele și mai boacăne* (C. Rădulescu-Codin și D. Mihalache, *Sărbătorile poporului, cu obiceiurile, credințele și unele tradiții legate de ele*, București, 1909, p. 33). *Ai mai făcut și altele boacăne de tot* (Ghibănescu, *Baba Vodoaia și Dascalul Dumitrache*, Iași, 1895, p. 37, la Tiktin, *Dicț. rom.-germ.*).

Boacăne este numele unor jocuri de copii (Slobozia-Conache, în Covurlui, Hasdeu, *Chest.*, III, 402).

Întrebuințarea cu funcțiune adjectivală, găsită la Alecsandri, *Teatru*, 1313 (*Orice privesc, e boacăn, trist, urît*), este neobișnuită.

Boacănă din punct de vedere etimologic, evident, este identic cu ungurescul *bakkana*, *bakkanó* « groapă (în drum) », « hop », « loc care scutură », « izbește », etc., iar acesta derivă din *bakkan* « izbesc », « scutur », etc. Să se compare și: *bele-bakkant* « a se amesteca fără rost în vorbă » (*Jobb lett volna, ha bele sem bakkantsz*), *elbakkant* (*elbakkantja magát* = « elszólja magát » = « a o sfecli », « a greși în vorbă », *No te ugyan szépen elbakkantottad magad*), *kibakkant* « a flecări », « a trăncăni », « a spune ceva ce nu trebue » (*Ez az ostoba gyerek ott volt, azután szépen kibakkantotta*) la Szinnyei, *Magyar tájszótár*, I, 86. Am auzit expresia ungurească *Ime a bakkanót!* = « iată lucrul neașteptat » sau « ciudat » și *Ez aztán bakkanó!* « Aceasta apoi este boacănă! ».

Să se compare și expresia românească *dă în gropi* despre omul prost: Tu numai nu dai în gropi, de prost ce ești! (Creangă, *Pov.*, 52).

MONT

La Tiktin, *Dicț. rom.-germ.*, 1008, găsim cuvântul *mont* cu sensul de « Stumpf », « Stummel », deci « ciuntitură, bont, partea care rămâne după retezarea unei mâini, unei cozi », și se dau exemplele: *I s'au curmat mâinile de au picat palmele dela încheetură în jos, și el au rămas ciunt, numai cu monturile de mâini* (Sbiera, *Pov.*, 31). *Coada vacilor bune este lungă și stufoasă, iar montul cozii ajunge la genunchi* (*Lit.*).

În *Dicționarul enciclopedic* « *Cartea Românească* » al lui I.-A. Candrea, după ce se dă acest sens și unul din exemplele de mai

BDD-A14827 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-09 02:05:58 UTC)

sus, se adaogă: « *Pr. ext. pl.* Resturi, rămășițe: *au rămas niște monturi de cafea neagră* (Ștefan Pașca, *Glosar dialectal*) ».

Amândouă dicționarele citate trimit pentru etimologie la *bont* « ciuntit, cu vârful retezat, ciung », a cărui etimologie n'a fost lămurită până acum.

Nu putem spune cu siguranță dacă în cele două sensuri avem de a face cu un singur cuvânt, ori este vorba de două omonime cu sensuri apropiate. Ceea ce putem spune, este că *mont* cu sensul de « resturi, rămășițe » este identic cu ung. *mont* = « törköly » = « rămășițele de pe urma stoarcerii strugurilor », « trevere », « drojdii » (Szinnyei, *Magyar Tájszótár*, I, 1474), pentrucă găsim lămuriri în *Magyar Nyelor*, XXVIII, 219 și 276, unde se arată că acest cuvânt se găsește, cu sensul de « trevere », mai întâiu într'o însemnare din anul 1628, apoi în Sălagiu, Ugocea. În Makó se numește *montliszt* făina cea mai fină, în vreme ce făina mai proastă are numele de *kenyérliszt*.

Redactorul arată că *montliszt*, *muntliszt*, care se aude și dincolo de Dunăre, este identic cu germ. *Mundmehl*.

N. DRĂGANU

BDD-A14827 © 1934-1935 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-09 02:05:58 UTC)